

EDWARD
DE BONO

GÂNDIREA PARALELĂ

*De la gândirea socratică
la gândirea lui de Bono*

Cuprins

Prefață	5
Capitolul 1 Undița nepotrivită	10
Capitolul 2 Ordinea din haos	14
Capitolul 3 Ordinea	17
Capitolul 4 Scepticii	22
Capitolul 5 Metoda socratică	27
Capitolul 6 Cum funcționează metoda socratică	31
Capitolul 7 Căutarea	40
Capitolul 8 Critica și eliminarea „neadevărului“	42
Capitolul 9 Polemica adversativă, argumentația și dezbateră	50
Capitolul 10 Gândirea paralelă	57
Capitolul 11 Rezolvarea problemei	70
Capitolul 12 Evoluția ideilor	75
Capitolul 13 Căutarea adevărului	83
Capitolul 14 Adevărul	91
Capitolul 15 Întrebările	101
Capitolul 16 Definiții, cutii ale judecății, categorii și generalizări	112
Capitolul 17 Valoarea cutiilor	122
Capitolul 18 Problema lui „este“	126

Capitolul 19	Tirania judecării	133
Capitolul 20	Posibilitate <i>vs</i> certitudine	139
Capitolul 21	Explorare <i>vs</i> judecată	145
Capitolul 22	Proiectare <i>vs</i> analiză	157
Capitolul 23	Informații <i>vs</i> idei	167
Capitolul 24	Deplasare <i>vs</i> judecată	174
Capitolul 25	A crea <i>vs</i> a descoperi	182
Capitolul 26	Lumea interioară <i>vs</i> lumea exterioară	187
Capitolul 27	Alternative	197
Capitolul 28	Paralele	204
Capitolul 29	Posibilitățile	218
Capitolul 30	Proiectarea unei căi de urmat	229
Capitolul 31	Înțelepciune <i>vs</i> istețime	247
Capitolul 32	Dialectică <i>vs</i> posibilități paralele	254
Capitolul 33	Ațiune <i>vs</i> descriere	259
Capitolul 34	Valoare <i>vs</i> adevăr	267
Capitolul 35	Logica apei și gândirea paralelă	278
Capitolul 36	Suprapunerea	284
Capitolul 37	Schimbare <i>vs</i> stabilitate	291
Capitolul 38	Noi mecanisme ale limbajului	297
Rezumatul 1:	Gândirea paralelă <i>vs</i> gândirea occidentală	304
Rezumatul 2:	Eșecul gândirii occidentale	313
Epilog		320
Indice		325

CAPITOLUL 1

Undița nepotrivită

AI IEȘIT VREODATĂ la pescuit luând cu tine momeala nepotrivită și undița nepotrivită?

Dacă știi că ai momeala și undița nepotrivite, atunci ești frustrat știind în permanență că te-ai fi putut descurca mai bine decât o faci în situația de față. Îți spui: „Dacă aș fi adus cu mine echipamentul corespunzător, lucrurile ar fi fost mult mai ușoare, iar reușitele, cu mult mai mari.“

Dar dacă nu îți dai seama că momeala și undița pe care le ai asupra ta sunt nepotrivite? Pentru tine ar părea pur și simplu că pescuitul este cu adevărat dificil în acel loc sau în acea perioadă. Nu te-ai gândi să dai vina pe echipamentul tău. Să presupunem că nu ești conștient de vreun echipament alternativ. Momeala și undița pe care le ai asupra ta sunt singurele disponibile. Toată lumea le folosește. Toată lumea consideră că pescuitul pare a fi greu. Acesta este un lucru acceptat. De ce te-ai aștepta să vină cineva și să-ți sugereze folosirea unor momeli și a unor scule diferite? În cel mai bun caz, te învinovățești pe tine însuși spunându-ți că abilitățile tale cu privire la folosirea momelii și a undiței standard nu sunt atât de dezvoltate pe cât ar fi trebuit să fie. Dacă ai fi în situația de a te plânge cuiva în legătură cu dificultatea de a prinde pește, și s-ar spune să pescuiești

„corespunzător“ și să-ți dezvolti abilitățile în folosirea echipamentului standard.

Să presupunem, bunăoară, că „echipamentul gândirii“ de care dispunem este standard și singurul de care știm. Dacă nu „prindem suficient pește“, atunci trebuie să dezvoltăm noi abilități în utilizarea acestui echipament standard. Putem concepe, totuși, că ar putea exista un „echipament mai bun“? Putem concepe că metodele noastre standard, tradiționale de gândire nu sunt singurele disponibile și că poate nu sunt nici cele mai adecvate? Echipamentul pentru pescuit s-a îmbunătățit considerabil de-a lungul timpului. Oare echipamentul gândirii noastre s-a perfecționat și el sau încă suntem mândri că folosim echipamentul conceput acum 2 500 de ani?

Putem adopta un punct de vedere autosuficient, declarând că metodele noastre de gândire sunt destul de bune, întrucât am făcut progrese considerabile în știință și în tehnologie și am ridicat nivelul de trai al unei părți a populației lumii. De asemenea, comportamentul și valorile noastre sunt considerabil mai puțin „barbare“ decât erau înainte. Multe țări au abolit pedeapsa cu moartea, iar câteva aproape că au eradicat fumatul.

Ne putem mulțumi cu afirmația că sărăcia, poluarea, războaiele locale și haosul local reprezintă rezultatul inevitabil al schimbării și al naturii umane. Astfel de lucruri se vor întâmpla întotdeauna, iar noi devenim din ce în ce mai competenți în a le face față, la fel cum am devenit mai conștiințioși cu privire la ecologie. O astfel de perspectivă nu e foarte greșită și mai are și meritul de a se apăra în mod viguros și eficient.

În cazul în care avem, totuși, dubii cu privire la această autosuficiență (a-ți pune la îndoială autosuficiența

reprezintă un oximoron clasic), ne-am putea pune trei întrebări posibile:

1. Este posibil ca unele dintre problemele cu care ne confruntăm să fie, de fapt, cauzate de obiceiuri de gândire inadecvate?
2. Este posibil ca dificultatea și, uneori, inabilitatea noastră de a realiza lucrurile corect să reprezinte consecința unor metode de gândire inadecvate?
3. Este posibil ca o gândire mai bună să determine o mai bună realizare a lucrurilor?

În acest punct, analogia cu pescarul nu mai stă în picioare. Mulți pescari ar fi nerăbdători să încerce o nouă undiță și o nouă momeală. Acest lucru nu este valabil și în cazul gândirii, unde suntem legați și cufundați în habitudinile gândirii tradiționale.

Este posibil ca dificultatea și, uneori, inabilitatea noastră de a realiza lucrurile corect să reprezinte consecința unor metode de gândire inadecvate?

În vremuri mai curând de schimbare rapidă, există, probabil, o mai mare nevoie de o gândire care este mai constructivă, mai creativă și mai eficientă. Această nevoie se aplică, evident, problemelor de nivel global, dar, de asemenea, este valabilă și în cazul problemelor care preocupă națiuni, comunități, familii și pe noi înșine. Pacea mondială este un obiectiv foarte valoros, dar la fel este și pacea personală.

Modelul standard al gândirii tradiționale occidentale a fost stabilit de către faimosul Grup al Celor Trei Greci: Socrate, Platon și Aristotel. Contribuția acestora a fost uluitoare, însă acum poate că ar fi cazul să trecem mai departe. E posibil ca modul tradițional de gândire, stabilit

de Grupul celor Trei, să nu fie pe deplin adecvat pentru a face față cerințelor complexității crescânde a unei lumi care se află într-o schimbare rapidă. Pe parcursul acestei cărți, am intenția de a examina caracterul adecvat al obiceiurilor noastre „sfinte“ de gândire. Scopul cărții nu este acela de a critica pur și simplu, ceea ce ar fi un exercițiu facil al intelectului, ci acela de a sugera alternative acolo unde metodele tradiționale par a fi inadecvate.

CAPITOLUL 2

Ordinea din haos

FIGURA 1 înfățișează un ansamblu aleatoriu de puncte, care sunt, probabil, suficient de mari cât să le putem numi pete de cerneală.

Poți lua în considerare fiecare pată de cerneală în parte sau poți începe să grupezi aceste pete. Poți strânge laolaltă pete care par a forma grupuri de vecinătate sau poți avea în minte un număr formal pentru un anumit grup, ca mai apoi să încerci să stabilești moduri de a grupa petele în număr de câte trei sau patru.

Poți să ordonezi petele după bunul plac. E o chestiune de percepție și de alegere personală. Percepția reprezintă întotdeauna o chestiune de alegere, chiar dacă alegerea ne-a fost determinată de experiență sau de educație, ori de o emoție de moment. Marele sofist¹ Protagoras a fost un adept al percepției. El susținea că lumea este așa cum alege fiecare să fie. Faimoasa sa zicală, „omul este măsura tuturor lucrurilor“, exprima această concepție a versiunilor individuale de adevăr. Toate percepțiile sunt la fel de adevărate. Dumnezeu există pentru cei care doresc să creadă în existența lui Dumnezeu.

1. În Grecia Antică, în perioada clasică, sofștii erau profesori plătiți pentru cunoștințele de filozofie, retorică și tehnică a persuasiunii predate.

Evident, această concepție exagerată a adevărului personal era una haotică și generatoare de confuzie, putând fi manipulată de către maeștrii iscusiți ai retoricii, care ofereau, contra cost, învățături despre „cum să convingi“ și metode prin care poți schimba punctul de vedere al cuiva.

Mai apoi, și-au făcut apariția Socrate și Platon și au creat ordine din haos, făcând adevărul să fie „absolut“.

Figura 1

	A	B	C	D	E
1					
2					
3					
4					
5					

Figura 2